

Problematika církevních restitucí

Církevní restituce opět v popředí zájmu. Kvůli žalobám na obce

Před koncem roku 2015 podaly církve stovky žalob na obce i kraje v souvislosti s církevními restitucemi. Zatímco žaloby na kraje byly posléze staženy až na výjimky plošně, vůči obcím postupuje církev individuálně. To kritizují zástupci obcí. Svaz měst a obcí (SMO ČR) proto letos v létě rozpoutal na toto téma diskusi, do níž přizval i vládu a prezidenta ČR. Církev se brání s tím, že postupuje dle platných zákonů a snaží se jednat vstřícně a tak, aby nebyl ohrožen legálně nabytý majetek obcí, krajů ani soukromníků.

Lucie Sýkorová

„Samosprávám se nelíbí, že Česká biskupská konference činí rozdíl mezi tím, jak přistupuje k obcím a jak se chová ke krajům. Rozhodnutí ČBK stáhnout všechny určovací žaloby týkající se majetku krajů, nikoliv však obcí je poněkud nešťastné,“ uvádí SMO v tiskové zprávě. „Mezi nevydaným majetkem krajů a nevydaným majetkem obcí by však z právního i procesního hlediska neměl být rozdíl. V dané věci vyjádřil Svazu podporu i premiér Bohuslav Sobotka,“ tvrdí dále zpráva.

U obcí nevznikla nová legislativa

Rozdíl v přístupu církve ke krajům a obcím vysvětluje bývalý generální sekretář ČBK a 2. plzeňský biskup Tomáš Holub: „Vedly se diskuse o tom, zda zákon, kterým vznikly kraje, nebyl v protikladu s předchozími blokačními paragrafy.

Kdyby byl, pak by nabytí některých majetků kraji proběhlo sice podle zákona, který ale porušil zákon předcházející. Ukázalo se, že to tak není, proto jsme žaloby stáhli,“ uvádí. „U obcí je situace jiná, nevznikla totiž žádná nová legislativa po blokačních paragrafech. Některé obce si ale, proti platné legislativě, zaplaly na své listy vlastnictví majetky, které měly být opatřeny blokační plombou. Šlo o jednotlivé konkrétní případy, které se děly, někdy ve víře dobré, někdy nedobré,“ podotýká Tomáš Holub.

Žaloby na kraje jsou v současné době v procesu pouze dvě. „Jedna, kterou chce dále vést kraj, a druhá, která byla uzavřena až v roce 2008 a bylo již jasné, že takto kraj majetek nabývat nesmí,“ upřesnil Stanislav Příbyl, generální sekretář ČBK. Žaloby na obce a města se církev snaží ve většině případů řešit domluvou s vedením měst a obcí. Přijala také seberegulační zá-

Kostel svatého Jana Křtitele,
Janovice nad Úhlavou

Majetkové vyrovnání státu s církvemi

- Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, vstoupil v účinnost od 1. ledna 2013.
- Česká republika se tak stala poslední zemí střední Evropy, kde se uskutečnilo majetkové vyrovnání státu a církví.
- Stát vyplatí církvím náhradu za 44 % majetku v držení obcí, krajů nebo soukromníků finanční formou – ve výši 59 mld. Kč v průběhu 30 let, tedy 2 miliardy ročně. Stát nebude platit z této roční sumy úrok, ale připočte se k ní míra inflace.
- 56 % majetku vrátí stát naturalně.
- Stát přispíval první 3 roky z rozpočtu na mzdy duchovních a administrativy těchto církví plnou částkou jako doposud, tedy 1,5 mld. korun ročně. Od 4. roku se částka každoročně snižuje o 5 %.
- K úplné majetkové odluce mezi zúčastněnými církvemi a státem v Česku dojde v roce 2030, tedy po 17 letech. Konec vyplácení ročních náhrad za nevydané nemovitosti skončí v roce 2043, tedy po 30 letech.
- Římskokatolická církev měla dostat 99 % finančních náhrad, protože jí bylo zabaveno zdaleka nejvíc pozemků. Části finančních náhrad se zřekla ve prospěch menších církví, proto dostane jen 80 % a zbylých 20 % si rozdělí menší církve. Takto dostanou náhradu i některé církve, kterým stát nic nezabavil.

vazek pro případy, kdy nebyla respektována českým právním řádem garantovaná blokáce původního církevního majetku. „Římskokatolická církev respektuje zákon 172/1991 Sb. (i zákon 192/2000 Sb.) a neusiluje o získání majetku, který nabyly obce (kraje) v souladu s tímto zákonem. V některých případech však existuje důvodná pochybnost, že zákon o majetku obcí (zákon o krajích) a zákonná blokáce původního církevního majetku byly porušeny,“ říká prohlášení.

Skončil blokační paragraf, je prostor pro dohody

Plzeňský biskup Tomáš Holub lituje, že komplikace s restitucemi vrhají na celou problematiku majetkového vyrovnání státu s církvemi špatné světlo. „Církevní restituce jsou v současné době ponejvíce spojovány s „hrozbami žalob“ na obce či kraje. Přitom se ale již

od roku 2015 díky restitučnímu zákonu 428/2012 Sb. a v něm zakotvenému tzv. odblokování obecního či krajského majetku otvírají nové možnosti spolupráce mezi místními samosprávami a církví, která má hmatatelný dopad na každodenní život lidí v různých částech republiky. Skončila totiž plošná dvouletá lhůta pro vypořádání nesporných nároků na blokováných pozemcích a blokační paragraf, který komplikoval život mnoha městům a obcím od 90. let 20. století, již neplatí,“ připomíná biskup. Obce či města podle něj mohou navíc využít dohody s církví na odkup navrácených pozemků pro dlouho odkládanou výstavbu. K tomu už došlo například v Dobřanech na Plzeňsku, v Soběslavi v Českokobulevické diecézi, Nepomuku, Veselí nad Lužnicí a dalších. Množství pozemků, kvůli kterým církev podala žalobu, navíc podle něj není nijak závratné. „Z celkového množství bezmála 90 000 pozemků se jedná o méně než 0,4 % podaných žádostí o navrácení jednotlivých územních jednotek,“ podotýká Tomáš Holub.

O vlastnictví lesa v Kdyni rozhodne soud

V Kdyni na Domažlicku je předmětem sporu zhruba osmihektarový zalesněný pozemek. O případném stažení žaloby jednal biskup Tomáš Holub s místostarostou obce Vladislavem Vilímcem, ale nedohodli se. „Jsme přesvědčeni, že naše pozice je silná. Nepokládali jsme nyní stažení žaloby za příliš šťastné i vzhledem k tomu, že soud se uskutěční už v příštím týdnu,“ vysvětluje Vladislav Vilímc. „Myslím si, že v dané situaci bude lepší, když rozhodne soud. Bude to zajímavé rozhodnutí, které by mělo vyjasnit a ukázat, jaký byl vlastně správný postup v těchto záležitostech. Tedy jestli bylo správné postupovat podle zákona o majetku obcí, nebo se měl upřednostnit zákon o restitucích,“ říká místostarosta Kdyně Vladislav Vilímc. „Po soudním rozhodnutí už ale spoň nebude moci otázku vlastnictví tohoto majetku nikdo zpochybňovat,“ dodává. Město Kdyně vlastní celkem asi 500 hektarů lesa, dotýčný pozemek tedy nemá podle místostarosty na hospodaření města zásadní vliv. „Jde nám spíše o princip,“ konstatuje Vilímc.

Na soud čeká také Vimperk

Žalobu podala Římskokatolická církev kvůli pozemkům také na jihočeské město Vimperk. „Jde o veřejné prostranství, částečně pozemky pod místní komunikací a také pozemky, na nichž se nachází areál letního kina,“ upřesňuje Martin Kalous, vedoucí hospodářského a bytového odboru Městského úřadu ve Vimperku. „Se žalobou nesouhlasíme, záležitost jsme předali právníkovi a myslíme si, že soud rozhodne v náš prospěch,“ domnívá se. Se zástupci církve město jednalo, ale dohoda o stažení žaloby nevznikla. „Na zdejší faře je asi měsíc nový farář. S jeho předchůdcem jsme se sešli, trval na tom, že církev pozemky vrátit chce. Vysvětlil nám, že pokud by soudní spor vyhráli, chtěli by zřejmě dotyčné pozemky směniti s městem za jiné,“ uvádí Martin Kalous. „Myslíme si, že je v tuto chvíli dobře, když rozhodne nezávislý soud. Město by se proti rozsudku zřejmě neodvolalo, ať už bude jakýkoliv,“ dodává.

V Janovicích odmítli darovací smlouvu na kostel

Jestli církev žalobu stáhne nebo ne, není zatím jasné v Janovicích nad Úhlavou. „U nás se jedná o několik pozemků, na části z nich se nachází zahrádkářská kolonie a areál zdravotnického střediska, ale většinou jsou to louky,“ upřesňuje starosta Janovic Michal Linhart. Církev podle jeho slov nabídla městu dohodu, že by mu darovala kostel sv. Jana Křtitele. Pokud by město přijalo a vzalo kos-

tel do své péče, dotyčné pozemky by církev nepožadovala. „Vnímáme kostel sv. Jana Křtitele jako hlavní dominantu obce, je to v podstatě jediná naše památka. Je to raně gotický kostel z konce 13. století, na zdech presbytáře byly objeveny malby z první třetiny 14. století, které jsou zařazeny do seznamu UNESCO. Jsme ochotni na jeho údržbu přispívat. Ale neshodli jsme se na podmínkách darovací smlouvy, její znění zastupitelstvo odmítlo,“ vysvětluje starosta. Město proto nabídlo církvi jinou variantu, a sice dohodu o patronství kostela, která by obnášela finanční příspěvky města na údržbu kostela. „Osobně jsem navštívil pana biskupa a domluvili jsme se na rámci podmínek. Na podrobnostech jsme se zatím neshodli,“ konstatuje Michal Linhart. Kostel by podle něj potřeboval minimálně novou fasádu. Projekt na jeho opravu ale prý zatím připraven není.

Biskup přijel na zastupitelstvo

K dohodě s vedením obce a stažení žaloby došlo v uplynulých týdnech v Horní Bělé na Plzeňsku. Šlo o dva hektary orné půdy na katastru obce. „V úvodním jednání jsme se nedomluvili, církev proto podala žalobu. Během letošního roku proběhlo několik jednání s novým biskupem Plzeňské diecéze, který přijel i na naše zastupitelstvo. Vše jsme si vyjasnili a nyní připravujeme deklaraci o spolupráci,“ popisuje starosta Horní Bělé Radek Pešík. Náplní dohody má být potvrzení vlastnického práva obce

Areál letního kina ve Vimperku

k pozemku s tím, že církev jej už nebude nárokovat. Jednáme ale i o další spolupráci nejen v duchovní oblasti. Nemáme v obci kostel, přispíváme však podle možností na provoz kostela v sousední Dolní Bělé, kam naši občané dochází. Máme ale kulturní dům, kde bude mít i církev do budoucna prostor, aby zde například mohla pořádat některé své akce," vysvětluje starosta.

Chodovský kostel byl převeden do majetku města

Spolupráce mezi katolickou církví a obcí funguje dobře také v Chodově

na Sokolovsku. Zdejší kostel svatého Vavřince byl v roce 2005 převeden do majetku města a od té doby probíhá jeho postupná obnova a dochází k restaurování jeho inventáře. „Péče o kostel nebyla dlouhodobě v možnostech římskokatolické farnosti. Kostel ale dále využívá k pravidelným bohoslužbám a zajišťuje ve spolupráci s městem jeho běžnou údržbu," vysvětluje starosta Chodova Patrik Pizinger. V roce 2015 byla například v kostele kompletně vyměněna elektroinstalace, v letošním roce byla zahájena oprava křížové cesty.

„Vedení města považuje tento model spolupráce za velmi přínosný. Kostel svatého Vavřince je kvůli demolici historického centra v 60. a 70. letech jedinou památkově chráněnou stavbou ve městě a péči o něj, v samozřejmé součinnosti s římskokatolickou církví, považují téměř za morální povinnost," dodává starosta. Město spolupracuje s farností katolickou i evangelickou. „Velké městské akce, jako například pouť nebo vánoční trhy, pak připravujeme v přímé kooperaci s představiteli farností," říká Patrik Pizinger. ■

Biskup: Situace u obcí je jiná než v případě krajů

V Plzeňské diecézi se podařilo během posledních šesti měsíců stáhnout většinu žalob, které církev podala na obce kvůli církevním restitucím. Od dubna zde působí jako nový biskup bývalý generální sekretář České biskupské konference Tomáš Holub. Podle něj je řešením nepříjemné situace maximální snaha o oboustranně přijatelnou dohodu se starosty obcí. „Podání žalob na obce kvůli církevním restitucím před koncem roku 2015 byl krok, který byl podaný z důvodů časové tísně, tedy z důvodu, aby vůbec bylo možné nějak dál jednat, a zároveň kvůli ne zcela transparentnímu přístupu některých obcí," vysvětluje 2. plzeňský biskup. „Já osobně to celkově nevnímám jako šťastné," dodává.

Zástupci Svazu měst a obcí požadovali plošné stažení žalob na obce tak, jak to církev udělala v případě krajů. Proč není z pohledu církve stejný postup možný?

Vedly se diskuse o tom, zda zákon, kterým vznikly kraje, nebyl v protikladu s předchozími blokačními paragrafy. Kdyby byl, pak by nabytí některých majetků kraji proběhlo sice podle zákona, který ale porušil zákon předcházející. Ukázalo se, že to tak není, proto jsme žaloby stáhli, a to i v případech movitých věcí. Tam by sice byla situace možná jiná, ale udělali jsme tento vstřícný krok.

U obcí je situace jiná, nevznikla totiž žádná nová legislativa po blokačních paragrafech. Některé obce si ale, proti

FOTO: LUCIE ŠKOROVÁ

Mons. Tomáš Holub (* 16. srpna 1967 Jaroměř)

je český katolický kněz, druhý biskup plzeňský. Na kněze byl vysvěcen v roce 1993. V roce 1998 se stal prvním českým vojenským kaplanem. Od roku 2011 až do roku 2016 byl generálním sekretářem české biskupské konference a od září téhož roku kapitulním děkanem Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, čímž mu jako kapitulní dignitě náleží titul prelát. Od dubna 2016 je druhým plzeňským biskupem.

platné legislativě, zapsaly na své listy vlastnictví majetky, které měly být opatřeny blokační plombou. Šlo o jednotlivé konkrétní případy, které se děly, někdy ve víře dobré, někdy nedobré. To je realita. Z tohoto důvodu se z našeho pohledu jedná o dvě právně zcela rozdílné situace, a proto pro náš přístup k obcím má individuální charakter, nikoliv paušální. To je základní rozdíl, o který jde.

Jak postupujete v rámci Plzeňské diecéze?

Co se týká Plzeňské diecéze, mojí filozofií je nezabývat se případy před rokem 2006, setkávat se se starosty dotčených obcí, vysvětlit jim situaci a snažit se o spolupráci nebo deklaraci. A to i v případech, kdy byl majetek převeden před rokem 2006, tedy podle našeho názoru protizákonně. V drtivé většině případů

je možné se se starosty domluvit. Jsou samozřejmě i případy, kdy to není úplně jednoduché. Ale obecně myslím, že se nám to víceméně daří.

Kolik je v současné době takových případů v rámci Plzeňské diecéze?

Když jsem nastoupil letos v dubnu jako biskup Plzeňské diecéze, bylo zde několik desítek žalob podaných na obce. V současné době jsou nevyřešené případy už jen dva nebo tři.

Kardinál Dominik Duka zmínil, že by v této otázce mohla pomoci smlouva mezi ČR a Vatikánem. Jak konkrétně?

Jsme jedním z posledních států v Evropě, který nemá mezinárodní smlouvu s Vatikánem. Smlouva byla podepsána, ale nebyla následně aprobována v českém parlamentu. Je to v podstatě nepřijemná kauza, která se táhne už desítky let. Představa mons. kardinála Duky je taková, že kdybychom dospěli k uzavření této smlouvy, mohla by zahrnovat také určitou vzájemnou generální vstřícnost, která by řešila i tyto záležitosti. Myslím ale, že to v současné době bohužel není prioritou české diplomacie.

Co jste vnímal jako největší problém od roku 2013, kdy zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi vstoupil v platnost?

Myslím, že největším problémem bylo rozhodnutí některých stran, především sociální demokracie, vsadit na tuto kartu svoji předvolební kampaň. Tím se celá situace, která byla do té doby relativně věcná, dostala do určité politické roviny, v níž nešlo o fakta, ale o emoce. To velmi zásadně rozjitřilo celou situaci, která poté už nebyla o faktech, ale o politických pozicích. Po volbách pak bylo velmi náročné dostat se z této rozjitřené atmosféry k praktickému jednacímu stolu.

Já jsem měl v té době jako generální sekretář České biskupské konference na starosti Komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Během jednání se jasně ukazovalo, že argumenty ČSSD a ANO nejsou podloženy fakty, ale je to něco, co má politickou charakteristiku. Na webu cirkev.cz si každý může přečíst materiál s výhradami, který podala ČSSD, a zároveň naši reakci. Je na každém, jaký si pak na základě porovnání udělá úsudek.

Myslíte si, že atmosféra ve společnosti vůči tomuto tématu se už uklidnila?

Je to téma, které se opět částečně vynořilo letos před krajskými volbami. Nakonec se ale neukázalo jako nosné, takže by mohla být malá naděje, že se atmosféra kolem tohoto tématu bude přece jen pomalu uklidňovat. Zároveň s tím, jak církev začíná hospodařit, se už pomalu ukazuje, že je hospodářem, který se chová zodpovědně a který směřuje k lokálnějšímu způsobu hospodaření než velké nadnárodní firmy nebo cizí společnosti, které hospodaří na české půdě.

Jak se podařilo hospodaření církve nastartovat?

V rámci Plzeňské diecéze vzniklo oddělení, které se zabývalo restitucemi a nyní bude pomalu splývat s majetkovým oddělením. Plzeňská diecéze je ve srovnání s ostatními velmi malá a chudá, takže se jedná o 3–4 zaměstnance. Obecně nyní v první fázi to vyžaduje spoustu práce, znamená to mimo jiné přepracování všech pachtovních smluv a vytvoření nových, vyhodnocování podmínek pronájmu atd. Toto teď tedy zaměstnává především naše majetkové oddělení. Plzeňská diecéze má například velmi málo lesů, jen několik stovek hektarů, ale přesto to znamená vybudovat strukturu odborných lesních hospodářů. To jsou náročné organizační věci, kterým jsem musel věnovat i já nyní dost času.

Využíváte také externích služeb při správě majetku?

Je to kombinace obojího. Například zrovna lesní hospodáři pracují na smlouvu. Nicméně nejdeme cestou, kterou jde například Olomoucká diecéze, která je nesrovnatelně větší. Ta se rozhodla vytvořit si síť vlastních s. r. o. To není cesta pro nás, to by vzhledem k naší velikosti nemělo smysl.

Co bude tedy zásadní pro hospodaření Plzeňské diecéze?

Tato diecéze je mladá, vznikla v roce 1993, takže nevlastnila historicky žádný majetek. V našem případě se proto jedná jen o majetky jednotlivých farností, nemáme základ, který mají ostatní diecéze. V tom je Plzeňská

diecéze velmi specifická. Z toho důvodu je snaha vytvářet tady nějaké nové segmenty. Jedna z věcí, které začal můj předchůdce velmi zodpovědně budovat, je snaha pronajímat byty především v Plzni. Takže peníze za fary, které byly vyhodnoceny jako nepotřebné a prodaly se, se začaly investovat do pořizování bytů ve městě. Pro nás je to tedy v současné době o hledání zodpovědných investičních kroků. A není to ještě zdaleka něco, co by bylo už za námi, majetek se bude vracet ve splátkách během následujících třiceti let.

Máte zpracovaný plán, kterého se držíte?

Každá diecéze musí mít zpracovaný takový strategický plán podle určitého jednotného vzoru. Tak si to biskupové odhlasovali a já to vidím jako velké pozitivum. Zrovna v minulých dnech jsme odesílali novou verzi tohoto strategického plánu České biskupské konference. Plán ukazuje trendy hospodaření na třicet let, které musí zajistit nastavení života diecéze tak, abychom neprojedli budoucnost našich nástupců.

Jak se v této situaci stavíte k nemovitostem, například památkám, které nejsou v dobrém stavu a potřebovaly by investice?

Je to situace, kdy člověk musí někdy volit to méně zlé řešení, protože jednoznačně dobré není k dispozici. Musíme se rozhodovat, na co klást důraz a na co rezignovat. Tam, kde je to možné, se snažíme diskutovat s obcí, jestli není schopná převzít například kostel do správy, protože je to často jediná historická budova, která se v obci nachází. Mnohokrát se to už podařilo, například v Chodově u Sokolova. Tam tedy kostel spravuje obec a teď se do něj zrovna pořízují nové zvony. Obecně mám pocit, že generace současných starostů má už mnohem hlubší vztah k historickému dědictví. Minulý týden jsem byl například žehnat kapličku v Sovoluskách na Karlovarsku, a tamní starosta to hezky popsal. Řekl, že opravu a údržbu kapličky vnímá jako zodpovědnost vůči těm, kteří ji postavili, když my jsme tady ještě nebyli. ■